

Opinia o ukraińskich podręcznikach do historii powszechnej zgłoszonych do oceny Komisji w r. 2021.

Opinia odnosi się do następujących podręczników:

1. Сорочинська Н. М., Гісем О. О., *„Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти,*
2. Щупак І. Я., Бурлака О. В., Піскарьова І. О., *„Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти,*
3. Гісем О. В., Мартинюк О. О., *„Всесвітня історія” підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти,*
4. Васильків І. Д., Островський В. В., Паршин І. Л., Букавін І. Я., *„Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти*
5. Подалаяк Н. Г., Лукач І. Б., Ладиченко Т. В., *„Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти,*

Wszystkie wymienione podręczniki traktują o średniowieczu jako epoce w dziejach powszechnych. Rozkładając narrację w ten sposób aby całą tę tysiącletnią epokę przybliżyć uczniowi, traktując możliwie równomiernie o Europie Zachodniej jak tej, którą nazywa się w omawianych narracjach podręcznikowych Europą Wschodnią, Środkową i Wschodnią, albo Środkowo-Wschodnią.

*

Przede wszystkim należy podkreślić, że wszystkie podręczniki do historii powszechnej, które otrzymałem do zaopiniowania charakteryzują się bardzo dużym stopniem ogólności odnośnie spraw średniowiecznej Polski.

Polska sytuowana jest w ukraińskich narracjach podręcznikowych jako jedno z czterech państw średniowiecznej Europy na wschód od Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego: obok Czech, Węgier oraz Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Narracja o Polsce kształtuje się we wszystkich recenzowanych przeze mnie podręcznikach według pewnego schematu. Państwo polskie pojawia się na widowni dziejów powszechnych wraz z księciem Polan Mieszkiem I. Jego rządy datuje się na lata 960—992. Co do tej pierwszej cezury chronologicznej należałoby zauważyć, że właściwe byłoby raczej używanie sformułowania „około 960”, gdyż dokładna datacja początku panowania księcia, który jako pierwszy zjednoczył plemiona polskie musi być podawana w przybliżeniu.

Oczywiście odnotowuje się chrzest księcia i tym samym przyjęcie chrztu przez państwo polskie w r. 966. Na ogół nie jest jednak wydarzenie to łączone z wyborem cywilizacyjnym, jakim było przyjęcie chrztu w obrządku łacińskim. Nie znalazłem też wzmianki o przyjęciu chrześcijaństwa od Czechów a nie od cesarstwa, którego ambicje niesienia misji chrystianizacyjnej na wschód były znane.

W podręczniku *Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти* (autorzy Soroczniczka i Hisem) o Polsce mowa jest na stronie 149—150. Nie został wspomniany jednak tak istotny fakt jak Zjazd Gnieźnieński w r. 1000. Nie ma tam ani słowa o wizji Europy w ujęciu cesarza Ottona III.

Pada stwierdzenie o rozdrobnieniu feudalnym Polski już po śmierci Bolesława Chrobrego, a więc w r. 2025. Władysław Łokietek nie został odnotowany, mimo jego dziejowej roli w doprowadzeniu do zjednoczenia Królestwa Polskiego w r. 1320. O Kazimierzu Wielkim jest owszem mowa – wzmiankowane są także jego reformy.

Kiedy mowa o panowaniu dynastii jagiellońskiej wprowadzono informację o sejmie polskim. Towarzyszy temu stwierdzenie, „що перший сейм відбувся у 1180 р.”, co sugeruje, że Zjazd Łęczycki był po prostu pierwszym polskim sejmem. Wprowadza to wyraźnie w błąd.

«Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (autorzy: Szczupak, Burłak, Piskariowa) daje podobnie ogólny obraz dziejów Polski od X do XV wieku.

Autorzy wspominają dzieło zjednoczenia państwa polskiego przez króla Władysława Łokietka. Nie ma natomiast uwagi o rozbiciu dzielnicowym.

Opanowanie przez Polskę Rusi Halickiej – odnotowywane w tym jak i wszystkich recenzowanych podręcznikach ukraińskich – w ogóle nie jest wiązane z polityką węgierską

Omawiany podręcznik (autorzy: Szczupak, Burłak, Piskariowa), w swojej krótkiej opowieści o Polsce średniowiecznej wskazują na założenie Uniwersytetu Krakowskiego przez króla Kazimierza Wielkiego oraz wspominają nadanie prawa magdeburskiego Lwowowi.

Podręcznik «Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (autorstwo: Hisem i Martyniuk) daje uczniowi zestawienie najważniejszych dat do historii powszechnej.

Odnosnie Polski podkreślony jest chrzest Mieszka I. W tym podręczniku mamy też wprowadzoną postać księcia Bolesława Krzywoustego. Ale towarzyszy temu odnotowaniu ważnej postaci średniowiecza polskiego duży „przeskok” od Chrobrego aż do Krzywoustego właśnie.

W podręczniku o którym tu mowa, w realiach XIII w. pojawiają się „magnaci i szlachta”, co nie może u historyka akademickiego nie wzbudzać wątpliwości. Mamy raczej do czynienia z możnowładcami i rycerstwem.

Podręcznik «Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (autorzy: Wasilkiw, Ostrowskij, Parszin, Bukawin) dają b. zwięzły ogólny obraz dziejów polskich między X a XV wiekiem. Na uwagę zasługuje odnotowanie przy tej zwięzłości mongolskiego najazdu z lat czterdziestych XIII wieku, który – dodajmy – przyczynił się do pogłębienia podziałów dzielnicowych w kraju i oddalił perspektywę zjednoczenia.

«Всесвітня історія» підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти (autorzy: Podolak, Łukacz, Ładyczenko) piszą o Polsce, sprowadzając jej średniowieczną historię do pobieżnych wzmianek o polityce Mieszka I, Bolesława Chrobrego oraz unii z Litwą i Grunwaldu.

Tylko jeden z opiniowanych podręczników notuje takie wydarzenie jak długotrwała wojna Polski Bolesława Chrobrego z Cesarstwem pod berłem Henryka II.

*

Mamy w ukraińskich podręcznikach ogólne prawidłowości. Kilka przykładów łączących wszystkie omawiane pozycje.

(1) Mówi się o ogłoszeniu się królem przez Bolesława Chrobrego. Nie mógł to być akt samowolny w realiach średniowiecznego uniwersalizmu (papiestwo, cesarstwo).

(2) Bez krótkich choćby informacji o procesie rozbicia dzielnicowego czyli utraty jedności politycznej przez państwo polskie od połowy XII poczynając nie można zrozumieć znaczenia zjednoczenia ziem polskich w XIV w.

(3) Ukraińscy autorzy odnotowują zawsze rok 1349 jako wkroczenie Polaków na Ruś Halicką.

(4) Kiedy mowa o wlk. Księciu litewskim Jagielle – zawsze pojawia się informacja, że włączył on w skład Polski Litwę, co nie jest ściśle. Nie był to akt inkorporacji.

(5) Grunwald jest pojmowany jako rezultat unii polsko-litewskiej. I słusznie. Nie znalazłem nigdzie jednak wzmianki o tym, że zwycięstwo to nie było wykorzystane, a dopiero późniejsze długotrwałe zmagania przyniosły ponowne otwarcie państwu polskiemu dostępu do morza.

Czego brakuje:

(1) Nie znalazłem informacji o tak wielkim znaczeniu jak niezależność polskiej prowincji kościelnej od Cesarstwa.

(2) Uczeń nie dowiaduje się, skąd wziął się Zakon Krzyżacki i jak państwo polskie zostało uwikłane w walkę z nim.

(3) Nie odnotowałem informacji, że o Ruś halicko-wołyńską toczyła się rywalizacja trzech państw – Polski, Węgier i W.Ks. Litewskiego.

*

Co do terminów historyczno-geograficznych mamy wymiennie stosowane pojęcia: Europy Wschodniej, Środkowo-Wschodniej, Środkowej i Wschodniej. Wydaje się, że stworzone przez Oskara Haleckiego pojęcie Europy Środkowo-Wschodniej byłoby najwłaściwsze, gdyż wyraża ono ideę odrębnej tożsamości tego regionu.

*

Z uznaniem odnotować trzeba takie innowacje w podręcznikowej narracji o historii średniowiecza powszechnego jak np. informacje o źródłach do tej epoki, pewne propozycje periodyzacyjne jak choćby podział epoki na wczesne, środkowe (dojrzałe) i późne średniowiecze. Odnotować trzeba bogate ilustracje. Zwracają uwagę mapy. W jednym z podręczników znalazłem słowniczek pojęć historycznych. Standardem jest też wprowadzanie pytań do ucznia.